

Ignác Kúnos'un kırk dört Türk peri masalı adlı eserinin Değerler açısından incelenmesi

Bahadır Kılcan

Gazi Üniversitesi, Gazi, Eğitim Fakültesi, Ankara, Türkiye, bahadir@gazi.edu.tr

ÖZ Bu çalışmanın amacı Ignác Kúnos'un "44 Türk Peri Masalı" adlı eserini, sosyal bilgiler 6 ve 7. sınıf öğretim programında yer alan doğrudan kazandırılması hedeflenen değerler açısından incelemektir. Bu çalışma sosyal bilgilerde kullanılan sözlü ve yazılı edebiyat ürünleri içerisinde en az rastlanan ürün olan masalları ele alması ve Ignác Kúnos'un "44 Türk Peri Masalı" adlı eserinin değerler açısından incelenmesine yönelik ilk çalışma olması nedeniyle önem taşımaktadır. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada veri toplama amacıyla doküman analizi tekniğinden faydalanılmıştır. Araştırmanın veri toplama kaynağını "44 Türk Peri Masalı" adlı masal kitabındaki toplam 44 masal oluşturmaktadır. Elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. "44 Türk Peri Masalı" adlı masal kitabındaki masallar sosyal bilgiler 6 ve 7. sınıf öğretim programında yer alan doğrudan verilecek değerlere göre sınıflandırılmıştır. Çalışmanın sonucunda "44 Türk Peri Masalı" adlı masal kitabında en sık rastlanan değerler sırasıyla yardımseverlik, dürüstlük, sorumluluk, çalışkanlık, farklılıklara saygı, adil olma, hak ve özgürlüklere saygı ve barış olduğu görülmüştür.

Anahtar
Kelimeler

Ignác Kúnos, sosyal bilgiler, değer, masal

An evaluation of Ignác Kúnos's forty-four Turkish fairy tales in terms of values

ABSTRACT The purpose of this study is to scrutinize Ignác Kúnos's *Forty-Four Turkish Fairy Tales* in terms of the values that are required to be given directly within the scope of the 6th and 7th grade social studies curriculum. This study is important not only because it deals with fairy tales, which constitute the least common oral and written literary works used in social studies, but also because it is the first study to dwell on Ignác Kúnos's *Forty-Four Turkish Fairy Tales* in terms of values. This is a qualitative study. Data were collected via document analysis method. The source of data of the study is 44 fairy tales in *Forty-Four Turkish Fairy Tales*. Descriptive analysis method was employed to analyze the data. The fairy tales in *Forty-Four Turkish Fairy Tales* were classified according to the values to be given directly within the scope of the social studies curriculum for the 6th and 7th grades. The analysis indicated that the most frequent values in *Forty-Four Turkish Fairy Tales* are helpfulness, honesty, responsibility, being hardworking, respecting diversity, being fair, respecting rights and freedoms, and peace respectively.

Keywords *Ignác Kúnos, social studies, value, fairy tales*

EXTENDED SUMMARY

This study deals with Ignác Kúnos's *Forty-Four Turkish Fairy Tales* (2016) in terms of the values that are required to be directly given to the 6th and 7th grade students through the social studies course. These values are being scientific, sensitivity towards natural environment, helpfulness, sensitivity towards cultural heritage, respecting rights and freedoms, being hardworking, respecting diversity, patriotism, aesthetics, honesty, being fair, and peace. This study attempts to reveal whether these values are addressed in Ignác Kúnos's *Forty-Four Turkish Fairy Tales*.

This study was designed as a qualitative study within the scope of the purpose stated above. Document analysis method was employed to collect data. Document analysis involves the analysis of written materials containing information about the phenomena studied. It is a data collection method that can be used to collect data on its own (Yıldırım and Şimşek, 2006). Karasar (2010) states that document analysis method is also described as "documentary observation", "a systematic analysis of available records or documents as data source", "document review", and "library research".

The data of the study were obtained from Ignác Kúnos's *Forty-Four Turkish Fairy Tales*. The fairy tales in *Forty-Four Turkish Fairy Tales* were analyzed via document analysis method taking into account the values that need to be directly given to students within the scope of the social studies curriculum for the 6th and 7th grades. The findings of the study were obtained through detecting whether the above-mentioned values exist in each fairy tale.

The obtained data were analyzed via descriptive analysis method, which is a qualitative data analysis method. To Yıldırım and Şimşek (2006), descriptive analysis requires summarizing and interpreting the obtained data according to the pre-determined themes. The data can be organized according to the themes suggested by the research questions. They can also be presented according to the questions or dimensions used in the interview and observation processes. Direct quotations from the data are frequently employed in descriptive analyses. In this sense, the results obtained through the descriptive analysis are presented descriptively, and the section about fairy tales involves direct quotations. Neither frequency nor percentage calculations were made regarding the values in the fairy tales. Instead, a table showing which fairy tales include which values was prepared. As it was considered that direct quotations for each value in all the fairy tales would bore the readers, direct quotations were made for only one value from each fairy tale.

The fairy tales dealing with helpfulness generally deal with both human-to-human and human-to-animal helpfulness as well as the helpfulness of supernatural creatures towards human beings. These fairy tales also mention the happiness that helpfulness brings.

The fairy tales dealing with honesty generally involve a character's ordering another to behave earnestly, not to lie, and so on. These fairy tales generally end with honest characters being the winners or achieving what they have wanted all along due to their honest behaviors. This can also be in the form of achieving superiority over the dishonest characters.

The fairy tales dealing with responsibility offer a world in which characters experience trouble due to their disobedience towards family elders or any other character helping them. These characters get rid of their troubles and leave behind the hard times after obeying the advices.

The fairy tales dealing with being hardworking generally involve one of the characters spending effort and never giving up to overcome the difficulties and obstacles that prevent him from achieving his purpose (e.g. marrying the person they want) one by one.

The fairy tales dealing with respect towards diversity present a world where mostly female characters consider the offers they receive (marriage proposals most of the time). In general, one of the characters receives a proposal from a person who is despised or mocked by other female characters. The character that consents to this mocked or despised character generally lives a better life than the others thanks to the decision she makes. The fairy tales dealing with being fair presents a story in which characters face an unfair situation or try to be fair in the face of a situation. These fairy tales generally end with the happiness of all the fair parties.

There are two fairy tales dealing with respect towards rights and freedoms. These fairy tales tell about a person who uses another person's possession unintentionally and goes to the owner and admits that he has used his possession (referring to the respect towards a possession owned by another person) and a person who does not want to study and so decides to have a job straightforward, which his mother respects.

There is a fairy tale named "Kamer Tay" dealing with peace. In the fairy tale, a princess marries a giant due to certain reasons. She somehow escapes from the giant and marries a prince. They have two children. Afterwards, the prince goes to war and does not return for a long period of time. Meanwhile, the messenger carrying the letters between the prince and the princess is stopped by the giant, and the contents of the letters

are changed by the giant. Therefore, the prince and the princess misunderstand each other. Their marriage goes wrong. However, in the end, it is revealed that they have misunderstood each other. Hence, they continue their marriage happily ever after.

Forty-Four Turkish Fairy Tales written by Ignác Kúnos includes the values that need to be directly given to students within the scope of the social studies curriculum for the 6th and 7th grades (honesty, helpfulness, responsibility, respecting diversity, being hardworking, respecting rights and freedoms being fair, and peace). This book does not include being scientific, sensitivity towards natural environment, sensitivity towards cultural heritage, patriotism, and aesthetics, which are the other values intended with the above-mentioned curriculum. This result is considerably similar to the findings reported by Küçük, Gedik and Akkuş (2014). They analyzed more than one fairy tale book within the scope of the values intended to be given through the 6th grade social studies curriculum. They report that “helpfulness”, “being hardworking”, and “responsibility” are intensely addressed in the books.

On the other hand, the most frequent value addressed in *Forty-Four Turkish Fairy Tales* is helpfulness. It is followed by honesty, responsibility, being hardworking, respecting diversity, being fair, respecting rights and freedoms, and peace. The work including the above-mentioned values can be used to teach the values that are required to be given within the scope of social studies. As Akkaya (2014) puts it, a child meeting various social elements in fairy tales and being aware of them will be more eager to respect human rights and fundamental freedoms, be helpful towards people, be fair within the society, respect diversities, feel the importance of peace, have tendency to be more sensitive towards society and humans, and be more willing to take responsibilities.

GİRİŞ

İnsan davranışlarına yön veren pek çok faktör olmakla birlikte bunların en önemlileri arasında değerleri saymak hiç de yanlış olmaz. Değer, belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimi, davranışlara kaynaklık etmede ve onları yargılamaya yarayan anlayışlar, ayrıca bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlamada, istenen, arzulanan, ilgi ve ihtiyaç duyulan şeyler hakkında bilgi veren kavramlar olarak tanımlandığı gibi (Erdem, 2003; Tahiroğlu ve Çetin, 2015) her toplumun sahip veya bağlı olduğu kültürünü meydana getiren inanışlar, fikirler ve normlar olarak da tanımlanmış ve bu tanımlamanın içine teknik, sanat, bilgi, ahlak, din, hukuk, dil ve iktisat gibi değerlerin de girebileceğinden söz edilmiştir. Olaya bir başka açıdan bakarak değeri birey ve toplum açısından düşündüğümüzde ise değerler, vazgeçilmesi mümkün olmayan bir kavram olarak karşımıza çıkmakta ve değerlerin yetişmekte olan genç kuşaklara kazandırılması hem değerlerin devamlılığının sağlanmasında hem de yetişmekte olan gençlere toplumda statü kazandırmada etkin rol oynamaktadır (Arweck & Nesbitt, 2004; Ülken, 1969). Bireylerde değerlerin oluşumunda aile, çevre, eğitim, arkadaş ve dinin etkisi vardır. Değerler kendiliğinden oluşacak bir yapı değildirler. Bu sebeple ailede, okulda, çevrede, eğitim kurumlarında değerlerin yaşatılması ve aktarılması büyük önem taşımaktadır (Saygılı, 2015). Değerlerin gelecek nesillere aktarılması konusunda akla gelen “değerler eğitimi” sözcüğü, üzerinde eğitimcilerin ortak bir görüşe vardığı bir terim halini almıştır. Yaman'a (2012) göre değerler eğitimi insani, ahlaki, kültürel, ruhsal, toplumsal ve evrensel boyutlarda oluşabilen ve bireylerin herhangi bir kişi, varlık, olay, durum karşısında ortaya koyduğu duyarlılıkların içselleştirilmesi sürecini ifade etmektedir.

Değerler eğitiminin okullarda nasıl yapılması gerektiğiyle alakalı farklı değer eğitim yaklaşımlarından söz etmek mümkündür. Bu yaklaşımlar kendilerine ait felsefi ve siyasi bir temele dayanmakla birlikte, kendilerine ait eğitimsel bir uygulama planına da sahiptirler. Bu eğitimsel uygulamalarda, öğrenciye kazandırılmak istenen değerler eğitim faaliyetinin bazen telkin yaklaşımı ile bazen de ahlaki muhakeme yaklaşımı, değer açıklama yaklaşımı, değer analizi yaklaşımı ve gözlem yoluyla öğrenme yaklaşımı temel alınarak yapıldığı söylenebilir (Akbaş, 2004; 2005; Veugelers, 2000).

Yukarıda belirtilen değer eğitim yaklaşımlarını kullanarak sosyal bilgiler dersinde öğrencilere değerlerin aktarımı yapılırken sözlü ve yazılı edebiyat ürünlerinden yararlanmanın mümkün olduğu bilinmektedir. Öte yandan sosyal bilgiler öğretim programının genel amaçlarında da doğrudan ya da dolaylı olarak derslerde yazılı ve sözlü edebiyat ürünlerinin kullanılması gerektiği tavsiye edilmiş ve bu edebi ürünler sayesinde vatan sevgisi kazandırmada, cumhuriyetin temel değerlerini savunmada ve okuma, yazma, dinleme, konuşma gibi beceriler edinilebileceğinin altı çizilmektedir (Tokcan, 2016). Bu durum kullanılmakta olan sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebi türlerin kullanımına önem verildiğinin (Kaymakçı, 2013) tespit edilmesiyle de desteklenmektedir.

Sosyal bilgiler derslerinde kullanılacak birden fazla sözlü ve yazılı edebiyat ürününden bahsetmek mümkündür. Bu edebiyat ürünlerinden birisi de masallardır. Masallar, Boratav (2015) tarafından, nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız bir şekilde tamamıyla hayal ürünü, gerçeğe ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı olarak tanımlanırken, Sakaoğlu, (1973 akt.: Aça, Ekici ve Yılmaz, 2015) tarafından ise kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türü olarak tanımlanmaktadır.

Bu şekilde tanımlanan masalın insanlara faydalı olmak gibi bir amacının olduğundan bahsedilmekte ve bunun masaldaki herhangi bir kahramanın ibretlik hikâyesini okuyuculara sunularak yapıldığından söz edilmektedir. Öte yandan masalarda okuyuculara masal kahramanlarının hayatta karşılaştıkları birçok güçlüğü yenmeyi öğrettiğinden ve masalların millî ve evrensel değerleri genç kuşaklara aktarmada, eğitimcilere kolaylık ve yarar sağlamasından da söz edilmektedir (Karatay, 2007; Öztürk ve Otluoğlu, 2005).

Yukarıdaki gibi faydalarından bahsedilen ve sosyal bilgilerde yer alan değerlerin öğretiminde kullanılabilir olan masallara örnek olarak Ignác Kúnos (2016) tarafından kaleme alınan “44 Türk Peri Masalı” örnek olarak gösterilebilir. 44 Türk Peri Masallarını, yazar Ignác Kúnos; “Osmanlıda sosyal hayatın önemli bir bölümünü oluşturan hikâyecileri özenle dinlerken zaman zaman aldığı notlardan derlenmiş ve okuyucuya sunulmuştur. Bunlar İstanbul'da her gün anlatıla gelenlerle ya da bir tandırın etrafında kadınların çocuklarına ve komşularına anlattıkları ile aynı hikâyelerdir” şeklinde tanımlanmaktadır.

Değerler eğitimine ait alan yazın incelendiğinde uygulanmakta olan eğitim programlarındaki yenilikçi anlayışla beraber değerler eğitimiyle ilgili gerek sosyal bilgilerde gerekse diğer disiplinlerde ortaya konmuş çeşitli çalışmaların (Akbaba, Kılcan, ve Çepni, 2013; Akbaş, 2008; Aktepe, 2010; Aladağ, 2009; Altan, 2011; Çekin, 2012; Çifçi, 2016; Çifçi ve Eser-Ünaldı, 2014; Ersoy, 2010; Hökelekli ve Gündüz, 2007; Keskin, 2008; Kılcan ve Akbaba, 2013; 2014; Kunduroğlu, 2010; Sönmez, 2014; Tahiroğlu, Yıldırım, ve Çetin, 2010; Tokdemir, 2007; Tozlu ve Topsakal, 2007; Ulusoy, 2007; Yalar, 2010; Yazıcı, 2006; Yeşil ve Aydın, 2007; Yıldırım, 2009; Yıldız ve Çalışkan, 2007; Yiğittir ve Keleş, 2011; Yiğittir ve Öcal, 2010; 2011; Ziebertz, 2007) yapıldığı görülmektedir. Ancak bu çalışmaların çoğunda herhangi bir sözlü ve yazılı edebiyat ürününün değerler açısından incelendiğini görmek zordur. Oysaki sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerleri edebi ürünler yoluyla genç nesillere aktarmak onların milli ve manevi değerlerle donanmalarını sağlayacaktır (Yeşiltaş, 2016). Fakat sosyal bilgiler öğretim programının bu amacına ulaşmasında değerlerin herhangi bir edebi ürün ile ilişkisini temel alan çalışmaların (Akkaya, 2014; Karatay, 2007; Küçük, Gedik, ve Akkuş, 2014; Sever, Memiş, ve Sever, 2015; Tahiroğlu, Kayabaşı, ve Kayabaşı, 2013) azlığı ve sosyal bilgiler öğretim programında edebi ürün kullanımı açısından yapılan çalışmaların masallar açısından olumsuz bir tabloyu göz önüne sermesi (Kaymakçı, 2013) bu çalışmanın amacının şekillenmesine katkı sağlamıştır. Bu bağlamda, veri toplama aracı olarak yöntem bölümünde açıklanacak olan dokümanın, sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler bakımından incelenmesine karar verilmiştir.

Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler 6 ve 7. sınıf öğretim programında yer alan ve öğrencilere doğrudan kazandırılması hedeflenen bilimsellik, doğal çevreye duyarlılık, sorumluluk, yardımseverlik, kültürel mirasa duyarlılık, hak ve özgürlüklere saygı, çalışkanlık, farklılıklara saygı, vatanseverlik, estetik, dürüstlük, adil olma ve barış değerlerinin Ignác Kúnos (2016) tarafından kaleme alınan “44 Türk Peri Masalı” adlı masal kitabında yer alma durumlarını belirlemektir. Bu belirlemeyle birlikte sosyal bilgiler öğretiminde değerlerin öğrencilere kazandırılmasında kullanılacak edebi türlerden olan masalların çeşitliliği artacaktır. Aynı zamanda belirlenen değerler eserin yazıldığı zamanda Osmanlıda var olan sosyal hayattaki değerler hakkında okuyucuya bilgi sağlayacaktır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma deseninde tasarlanan bu çalışmada veri toplama amacıyla doküman analizi tekniğinden faydalanılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan ve tek başına da veri toplama aracı olarak kullanılabilen bir veri toplama yöntemi olarak görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Karasar (2010) doküman analizi yönteminin; “belgesel gözlem”, “mevcut kayıt ya da belgelerin veri kaynağı olarak sistemli incelenmesi”, “belge taraması” ve “kitaplık araştırması” olarak da adlandırıldığından söz etmektedir. Merriam (2013) ise doküman analizine konu olan doküman çeşitlerini başlıklara ayırarak, popüler kültür evraklarının da bu dokümanlardan sayılabileceğinden ve bu evrakların toplumun kendi halkını eğlendirmek, bilgilendirmek, bazen de ikna etmek için ürettiği belgeler olduğundan söz etmektedir. Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak incelenen Ignác Kúnos'un “44 Türk Peri Masalı” adlı kitabı da doküman analizine kaynaklık eden popüler kültür evraklarından sayılabilir. Bu masal kitabında toplam 44 masal yer almaktadır. Masal kitabında yer alan masallar ve sayfa numaraları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. 44 Türk Peri Masalı Kitabında Yer Alan Masallar ve Sayfa Numaraları

Masalın Adı	Sayfa No	Masalın Adı	Sayfa No
Yaradılış	15	Ejderha Prens ve Üvey Anne	145
İki Kardeş	17	Sihirli Ayna	151
Korku	23	Kuyu Cücesi	157
Üç Portakal Peri	29	Müneccim	161
Gül Güzeli	37	Kandahar Padişah'ının Kızı	165
Suskun Prenses	43	Meram Şah ve Sade Sultan	173
Kahraman Kara Mustafa	51	Büyücü ve Çırağı	181
Büyücü Derviş	57	Otuz Peri Padişahı	185

Balık Peri	61	Düzenbaz İle Hırsız	191
Atlı Dev ve Cadı	65	Yılan Peri ve Sihirli Ayna	197
Avanak	71	Küçük Sümbül Kamelyası	203
Sihirli Sarık, Sihirli Kırbaç ve Sihirli Seccade	77	Şehzade Ahmed	209
Kel Mahmut	83	Ciğer	217
Fırtına İblisi	87	Falcı	219
Gülen Elma ve Ağlayan Elma	97	İki Kardeş	223
Karga Peri	103	Şah Yusuf	229
Kırk Prens ve Yedi Başlı Ejderha	107	Kara Ejderha ve Kızıl Ejderha	235
Kamer Tay	113	Macun	241
Azap Kuşu	119	Üzgün Prenses	245
Büyülü Nar Dalı İle Prenses Güzel	125	Güzel Helvacı Kız	251
Sihirli Tokalar	135	Astroloji	257
Sabır Taşı ve Sabır Bıçağı	141	Rengarenk	263

Verilerin Toplanması

Çalışmada veriler Ignác Kúnos tarafından kaleme alınan “44 Türk Peri Masalı” adlı kitaptan elde edilmiştir. Çalışmada “44 Türk Peri Masalı” adlı kitabın incelenmesinin nedeni; kitaptaki masalların yazar tarafından Osmanlı döneminde sosyal hayatın önemli bir parçasını oluşturan hikâyecileri dinlerken zaman zaman aldığı notlardan yola çıkarak oluşturmuş olmasıdır. Bu bağlamda, eserde anlatılan masalların Osmanlı döneminde sosyal hayatta var olan değerlere ilişkin günümüze bilgiler sunacağı düşünülmektedir. Kitapta yer alan masallar, sosyal bilgiler 6 ve 7. sınıf öğretim programında yer alan doğrudan verilmesi hedeflenen değerler göz önüne alınarak doküman analizi yöntemiyle incelenmiş ve değerlerin her bir masalda varlık-yokluk durumları tespit edilerek araştırmanın bulgular kısmı oluşturulmuştur.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler nitel bir veri analiz yöntemi olan betimsel analiz yaklaşımına uygun olarak incelenmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2006) göre betimsel analizde, elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Elde edilen veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar kullanılarak da sunulabilir. Betimsel analizde araştırmaya konu olan veriden yapılan doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilmektedir. Bu bağlamda betimsel analiz sonucunda ulaşılan sonuçlar betimsel bir biçimde sunulmuş ve masallara ait kısımlardan aynen alıntılar yapılarak bulgular kısmı oluşturulmuştur. Masallarda yer alan değerlere ait herhangi bir frekans ve yüzde hesaplaması yapılmamış, hangi masallarda hangi değerlerin yer aldığına yönelik tablo (Tablo 2) oluşturulmuştur. Masallarda yer alan değerlerin hepsi hakkında aynen alıntılar yapmanın okuyucuyu sıkacağı düşüncesinden hareketle her bir masalda bir adet değere yönelik doğrudan alıntılama yapılmıştır. Çalışma kapsamında 44 Türk Peri Masallarında tespit edilen değerler ve hangi masallarda yer aldığı Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. 44 Türk Peri Masalında Tespit Edilen Sosyal Bilgiler 6 ve 7. Sınıf Öğretim Programındaki Doğrudan Kazandırılması Hedeflenen Değerler

Değerler	Masallar
Adil Olma	(1)Korku, (2)Müneccim, (3)Meram Şah ve Sade Sultan
Barış	(1)Kamer Tay
Çalışkanlık	(1)Astroloji, (2)Balık Peri, (3)Küçük Sümbül Kamelyası, (4)Macun, (5)Suskun Prenses
Dürüstlük	(1)Astroloji, (2)Büyülü Nar Dalı İle Prenses Güzel, (3)Gül Güzeli, (4)Gülen Elma ve Ağlayan Elma, (5)Güzel Helvacı Kız, (6)İki Kardeş, (7)Kamer Tay, (8)Kandahar Padişahının Kızı, (9)Korku, (10)Macun, (11)Meram Şah ve Sade Sultan, (12)Müneccim, (13)Sihirli Tokalar
Farklılıklara Saygı	(1)Altı Dev ve Cadı, (2)Gül Güzeli, (3)Macun, (4)Şah Yusuf
Hak ve Özgürlüklere Saygı	(1)Büyücü ve Çırağı, (2)Büyülü Nar Dalı İle Prenses Güzel

Sorumluluk	(1)Balık Peri, (2)Büyücü ve Çırağı, (3)Kamer Tay, (4)Kara Ejderha ve Kızıl Ejderha, (5)Kırk Prens ve Yedi Başlı Ejderha, (6)Sihirli Ayna, (7)Şehzade Ahmed, (8)Üç Portakal Peri
Yardımsverlik	(1)Avanak, (2)Balık Peri, (3)Ejderha Prens ve Üvey Anne, (4)Kamer Tay, (5)Kandahar Padişahının Kızı, (6)Karga Peri, (7)Kırk Prens ve Yedi Başlı Ejderha, (8)Kuyu Cücesi, (9)Küçük Sümbül Kamelyası, (10)Macun, (11)Meram Şah ve Sade Sultan, (12)Sihirli Tokalar, (13)Şehzade Ahmed, (14)Yılan Peri ve Sihirli Ayna

Tablo 2’de görüldüğü üzere 44 Türk Peri Masalında Sosyal bilgiler 6 ve 7. sınıf öğretim programındaki doğrudan kazandırılması hedeflenen 13 adet değerden 8’i tespit edilmiştir. Bilimsellik, doğal çevreye duyarlılık, kültürel mirasa duyarlılık, vatanseverlik ve estetik değerlerine masalarda rastlanılmamıştır. 44 Türk Peri Masalında en fazla rastlanan değer 14 masalda yer alan yardımsverliktir. Bu değeri 13 masalda yer alan dürüstlük, 8 masalda yer alan sorumluluk, 5 masalda çalışkanlık, 4 masalda farklılıklara saygı, 3 masalda adil olma, 2 masalda hak ve özgürlüklere saygı ile sadece 1 masalda geçen barış değerleri takip etmektedir.

Yardımsverlik

Yardımsverlik değerini konu almış masalarda gerek insanın-insana gerekse hayvanın ya da doğaüstü güçleri olan bir başka varlığın insana yardım etmesi ve bu yardımdan doğan mutluluk konu alınmıştır. “Küçük Sümbül Kamelyası” isimli masalda, babasının ölümü üzerine tahta geçen padişahın lalası ile birlikte hava değişikliği amacıyla bir tura çıkması ve gezdikleri bir yerin doğal güzelliğinden padişahın çok etkilenmesini ve o yerin “küçük sümbüle” ait olmasını, ayrıca küçük sümbülün de kırk dev tarafından korunuyor olmasını, padişahın küçük sümbülü merak etmesi ve bu merakın da giderek aşka dönüşmesini ve sonunda küçük sümbülün annesi olan “dev anne’nin”, padişahın küçük sümbüle ulaşması için ona yardım etmesini konu almaktadır.

Padişah, “Anacığım! Küçük Sümbül nasıl biri? Onun adını duyduğumdan beri huzurum kalmadı. Onu görmeliyim” demiş. Dev anne, “Küçük sümbül muhteşem bir güzelliğindedir. Dünyada bir eşi daha bulunmaz. Çoğu onu görmeye çalıştı ama hiçbiri başaramadan öldü. Benim kırk oğlum var. Onu gece gündüz korurlar. Bir kuşun geçmesine bile izin vermezler. Bu sevdadan vazgeç, yoksa pişman olursun, seni öldürürler” demiş. Yine de padişah ısrarcıymış: “Bize yardım et anne! Sana minnettar olurum”. O kadar çok ve âcizane yalvarmış ki, dev anne yumuşamış ve lalayı bir süpürgeye, padişahı da bir tütün tabakasına çevirmiş. Onları kuşağına koymuş ve üç adımda küçük sümbülün kamelyasına varmış. Cebinden avuç dolusu kum çıkararak yere serpmiş ve padişaha, “Korkma bütün oğullarım uyuyorlar. Doğrudan kızın uyuduğu odaya git. Parmağındaki yüzüğü al ve bana getir, başka bir şey yapma” demiş. Padişah cesaretini toplayıp odaya girmiş. Gördüğü kız karşısında dili tutulmuş, bildiği hiçbir söz onu tarif edemezmiş... Neredeyse aklını yitirecekmiş. Ancak dev annenin sözünü hatırlayıp, kızın parmağından yüzüğü çıkarıp dönmüş... Ertesi gün padişah tekrar kızı görmek istemiş. Dev anneye yine yalvarmış. Dev anne tekrar padişahı kamelyaya götürmüş... Padişah bir kez daha kızı görmek isteyince, dev anne yine onu kamelyaya götürmüş. Padişah neşeyle odaya girmiş. Ancak kız uyumamış. Kız yakışıklı genci görünce sevinçten çiğluna dönmüş... Devleri çağırıp dev anneye gitmişler. Kız dev anneye, “Anne biz birbirimizi bulduk. Allah seni korusun ve bağışlasın” demiş...

Dürüstlük

Dürüstlük değerini konu almış masalarda, masalların içindeki bir kahramana diğer kahraman(lar)ın dürüst davranmamaları, yalan söylemeleri vs. ve bunun sonucunda dürüst olan(lar)ın masalın sonunda yine kazanan taraf olması ya da masal kahramanının dürüst bir davranış sergilediğinden dolayı masalın sonunda isteğine kavuşması veyahut dürüst olmayanlara karşı bir üstünlük kurması konu alınmaktadır. “Güzel Helvacı Kız” isimli masalda bir yandan; ticaretle uğraşıp çok para kazanan ve bunun sonucunda da kızı hariç ailesiyle birlikte hacca gidip hacı olmak isteyen bir adamın kızını bir hocaya emanet etmesi ve hocanın ticaret erbabı adamı kıskanmasından dolayı kendisine emanet edilen kızı öldürmek istemesi anlatılırken diğer yandan ise; kendisini öldürmek isteyen hocanın elinden kurtulan kızın bir padişah ve veziriyle karşılaşip sonrasında padişahla evlenmesi ve bu evlilik mutlu mesut bir şekilde devam ederken ailesini çok özlediği için onları ziyarete giderken vezirin kızı “padişaha ait olduğun kazar bana da aitsin” deyip onunla evlenmediği için onu öldürmek istemesi ve sonuçta hem kızın emanet edildiği hocanın

hem de vezirin kıza dürüst davranmadıkları ve vezirin elinden kurtulan kızın bir helvacının yanında çırak olarak işe başlaması ve yaptığı helvaların güzel tadının her yana yayılması ve veziriyle beraber sultanı aramaya çıkan padişahın bu helvacıda konaklamaları, helvacı kız olan sultanın onları tanınması ve onlara helva ikram etmesi, o anda orada kızı öldürmek isteyen hocanın, kızın babasının ve ağabeyinin de orada bulunması ve bunların hiçbirinin kızı tanımaması, helvalar bittikten sonra kızın, “herkes kendi hayatından bir hikâyeye anlatsın” diyerek, herkesin hikâyesi bittikten sonra kendisinin hikâyeye başlayarak başından geçenleri anlatmasını konu almaktadır

“Bilin, ey beni duyanlar! Bu vezir ve hoca benim düşmanlarımdı. Bugün babam, ağabeyim ve kocam hep beraberiz”. Bu sözlerle bitirdikten sonra da kocasının kollarına atılıp sevinç gözyaşlarına boğulmuş. Ertesi gün padişah vezir ve hocayı huzuruna çağırarak kırk katır mı yoksa kırk satır mı istediklerini sormuş: “Kırk satır bizim düşmanımızdır, biz kırk katır isteriz” diye cevaplamışlar. Bunun üzerine ikisi de kırk katıra bağlanmışlar. Vezir ve hoca yerlerde sürüklenip bu dünyadan göçmüşler. Kocasıyla beraber ailesinin evini ziyaret eden sultan, sarayına dönerek uzun süren acı ve kederli dönemin ardından mutlu bir hayata kavuşmuş.

Sorumluluk

Sorumluluk değerini konu almış masallara baktığımızda, masal içerisindeki kahramanlara aile büyüklerinin ya da onlara yardım eden her hangi bir kahramanın tavsiyelerine uymama sonucu başlarının belaya bulaşması ve uyulan tavsiyeler sonucunda kahramanların içinde bulunduğu zor, sıkıntılı durumlardan kurtuldukları şeklinde sonuçlandığı görülmektedir. “Kırk Pren ve Yedi Başlı Ejderha” isimli masalda bir zamanlar kırk tane oğlu olan padişahın, oğullarını evlendirmek istemesi, çocukların ise kırk kız kardeş dışında kimseyle evlenemeyeceklerini söylemeleri ve bunun ardından babalarından başka ülkelerde kırk kız kardeş olup olmadığını araştırmak için ondan izin istemeleri ve babalarının onlara izin vermesi ancak gittikleri yerlerde dikkat etmeleri gereken bir takım sorumlulukları onlara söylemesi ve kardeşlerin, babalarının söylediklerine uymadıkları için başlarına gelen felaketleri konu almaktadır.

Yola çıkmadan önce Padişah demiş ki: “Aklınızda iyice tutmanız gereken üç şey var: Büyük bir pınara vardığınızda geceyi oraya yakın bir yerde geçirmeyin. İlerisinde bir han vardır; geceyi orada da geçirmeyin. Hanın ötesinde büyük bir ova var; orada bir an bile oyalanmayın”. Oğlanlar babalarının öğüdünü hatırlayacaklarına söz vererek atlarına binip uzaklaşmışlar. Uzunca bir yol kat ettikten sonra akşam vakti yaklaştığında pınara varmışlar. En büyük oğlan “Bitkiniz ve gece oldu. Hem kırk adam neden korksun ki?”. Böylece atlarından inip yemeklerini yemiş ve dinlenmek için yatmışlar. Fakat en gençleri olan kardeş nöbet tutmuş. Gece yarısına doğru bir hışırtı duyunca dikkatlice silahını çekmiş ve biraz hışırtıya doğru yaklaşınca yedi başlı ejderha görmüş. Hem genç adam hem de ejderha birbirlerine saldırmışlar... Kırk kardeş ertesi sabah erkenden uyandıklarında babalarının pınarla ilgili kendilerini korkutmaya çalışmasına gülmüşler. Tekrar yola koyulup babalarının kendilerine bahsettiği han önüne kadar yollarına devam etmişler. “Bu gece daha ileri gitmeyeceğiz” demiş büyük şehzade. En genç şehzade ise babalarının öğüdüne uymanın iyi olacağını söylemiş ancak diğerleri onu dinlememiş... Genç olanı yine nöbet tutuyormuş. Bir önceki günden daha büyük bir ejderha ile karşılaşmış... Diğer gün tekrar atlarına binen kardeşler gün batımı geniş bir ovaya varana dek dere tepe düz gitmişler. Burada yiyip içtikten sonra tam yatmak üzereymişler ki aniden dağları sallayan korkunç bir çığlık duymuşlar. Ateş tüküren ve kükreyen dev bir ejderha gördüklerinde hepsinin içini büyük bir korku kaplamış...

Çalışkanlık

Çalışkanlık değerini konu almış masalarda, masal kahramanlarından birinin amacına ulaşması için - genelde sevdiğiyle evlenmek- sarf ettiği çabayı, amacına ulaşmak için önün çıkan engelleri yılmadan, usanmadan bir bir aşması ele alınmıştır. “Macun” isimli masalda, işi gücü olmayan kel bir oğlanın padişahın kızını görmesi ve onu padişahın annesinin istemesini söylemesi üzerine, padişahın oğlanı huzuruna çağırarak ondan bir takım isteklerde bulunması ve bu isteklerin yerine getirilmesi şartıyla kızıyla evlenebileceğini oğlana söylemesi ve her defasında bu isteklerin oğlan tarafından yerine getirilmesi ve en sonunda padişahın pes ederek kızını oğlana vermesini konu almaktadır.

Padişah, "Buraya dünyadaki bütün kuşları getirirsen sana kızımı veririm." demiş. Genç mağlup bir şekilde saraydan ayrılmış... Bir dervişle karşılaşmış. Derviş sabırla genci dinledikten sonra; "Uzun bir selvi ağacının olduğu yere git ve altına otur. Tüm dünyanın kuşları gelip üstüne konacak. 'Macun' dersen, hepsi oldukları yere yapışır. Senden hepsini toplar padişaha götürsün" demiş... Oğlan hepsini toplayarak padişaha götürmüştü. Verdiği imkânsız gibi görünen görevin başarıldığını görmesiyle, padişahın yüzü düşmüştü. Ancak genci zorlamaya kararlıymış: "Şimdi git ve o kel kafanı saç ile ört; o zaman kızımı sana veririm". Genç adam hayal kırıklığına uğramış evine dönerek birkaç gün derin düşüncelerle yerinden kıpırdamamış. Bu sırada padişah kızını vezirin oğluyla evlendirmeye karar vermiş ve düğün hazırlıklarının başlamasını buyurmuş. Bunu duyan genç adam saraya giderek gelin ve damadın geceyi geçireceği odanın çatısına saklanmış. İçeri girdiklerini görür görmez. "Macun" demiş; her ikisi de ağır bir kaya gibi yerlerine kapaklanıp kalmışlar. Gece geçmiş sabah olmuş. Ancak evli çift ortalıklarda görünmüyormuş. Bir köle gidip odanın kapı deliğinden içeride bir sorun var mı diye bakmış. Onu gören kel kafa Macun! demiş ve köle de olduğu yere saplanıvermiş. Kısa süre sonra saraydaki herkes "Macun!" sözüyle kalakalmışlar... Padişah hemen kendine yardım için bir hocayı çağırtmak için habercileri yollamış... Habercilerin çıktığını gören kel kafa onları da yolda kasaba girdikleri anda "Macun!" diyerek ete yapıştırmış... Habercilerin dönmesini bekleyen padişah hocaya kendisi gitmiş... Hoca padişaha "Haşmetlim siz bir kel adama kızınızı vermek için söz verdiniz ama sözünüzü tutmadınız, bu yüzden tüm bunlar oluyor" demiş. "Ne yapabiliriz?" diye sorunca padişah, "Kızınızı kele vermekten başka çare yok cevabını almış... Prenses kel kafayla evlenmiş ve sonsuza kadar mutlu olmuşlar.

Farklılıklara saygı

Farklılıklara saygı değerini konu almış masalarda, masal kahramanları olan kızlar kendilerine sunulan teklifleri -genelde evlenme üzerine- değerlendirirken içlerinden birinin payına, diğerlerinin hoşlanmadığı ya da onunla alay ettikleri bir seçenek düştüğü ve bu alay edilen, seçeneğe razı olan kahramanın ise vermiş olduğu bu karar sonrasında diğer kahramanlardan daha iyi bir hayat yaşadığı sonucu ele alınmıştır. "Altı Dev ve Cadı" isimli masalda, padişahın küçük kızını, atı ile evlendirmesi, diğer kızlarının birini vezir ötekini de şeyhülislam ile evlendirmesi ve at ile evlenen küçük kız ile diğer kızların alay etmesi ve zaman geçtikten sonra kızın padişah babasının ölmesi üzerine at koca olarak bilinen gencin ülkenin padişahı olmasını konu almaktadır.

Bir zamanlar padişahın üç kızı varmış. Bir gün, seyahate çıkmadan önce onları yanına çağırarak ve onlara en sevdiği atını özellikle kendilerinin beslemelerini, bu iş için kimseye güvenmemelerini ve hiçbir yabancıyı yanına yaklaştırmamalarını tembihlemiş... En büyük kız elinde yemle ahıra girmiş at onu yaklaştırmamış. İkinci kız girmiş onu da yaklaştırmamış. Küçük kız girince at onun elinden yem yiyip su içmeye başlamış. Diğer kızlarda böyle yorucu bir işten kurtuldukları için memnuniyet duyuyorlarmış. Padişah döndüğünde ilk sorduğu soru, atına iyi bakılıp bakılmadığıymış. Büyük kızlar, "Bizi yanına yaklaştırmadı ama küçük kardeşimiz onu besledi" demişler. Bunu duyan padişah küçük kızın at ile evlenmesini istemiş. Diğer kızlarını da vezir ve şeyhülislam vermiş... En küçük kardeşin yaşadığı ahır, geceleri bir gül bahçesine dönüşüyormuş. Üstelik o kadar mutluymuşlar ki onlardan başka kimse bu sırrı bilmiyormuş. Bir zaman sonra padişah, sarayın bahçesinde bir dövüş turnuvası düzenlemiş. Aralarında büyük kardeşlerin kocalarının da olduğu, ülkenin en cesur cengâverleri turnuvaya katılmış. Büyük kardeşler küçüğe; "Bak! Bizim kocalarımız aslan gibi. Mızraklarını ne güzel fırlatıyorlar görüyor musun?, Senin at kocan nerede?" demişler. Bu sözlerin ardından at silkinmiş, bir insana dönüşmüş ve bir küheylanın üzerine bindikten sonra karısına hiçbir şey söylememesi gerektiğini söylemiş ve dövüşe katılmış. Tüm dövüşçüleri yenmiş, bacanakları atlarından düşürmüştü ve sonra da hiç orada değilmiş gibi ortadan kaybolmuş... Kahramanlığı herkesin takdirini toplamış. Hatta büyük iki kardeş de hayranlıklarını gizleyememişler. Ancak hastalıklı doğalarından dolayı küçük kardeşlerini, "Bak bu cengâverler nasıl da turnuvayı anlamışlar, senin at kocan gibi değiller" diyerek aşağılamaya devam etmişler... İkinin evliliği tekrar kutlanmış ve padişahın ölümünden sonra, tahta onlar geçmiş.

Adil olma

Adil olma değerini konu almış masalarda, masal kahramanlarının maruz kalınan herhangi bir adil olunmayan durumdan dolayı rahatsızlıkları ya da bir olay karşısında adil davranmak ve sonrasında tüm adil davranan tarafların mutluluklarından bahsedilmektedir. "Meram Şah ve Sade Sultan" isimli

masalda, bir padişahın üç oğlunun padişah gözlerini dünyaya yumduğunda aralarında taht kavgasının başladığına ve bu durumun aralarında en uzağa ok atma yarışmasının yapılması ve en uzağa ok atanın padişahlığa geçmesi ve diğerlerinin de bu duruma razı olması ile sonuçlanmasını konu almaktadır.

Padişah dünyaya gözlerini yumduğunda üç oğlu arasında tahta geçmek için kavgalar başlamıştır. Sonunda en gençleri şöyle bir öneride bulunmuştur: “Her birimiz bir ok ve yay alalım ve her kim okunu en uzağa atarsa taht onun olsun”. Bu fikri diğerleri de onaylamış ve hep birlikte açık bir çayıra gidip oklarını fırlatmışlar. En büyüğünün oku çayırdaki bir yere düşmüş, ikinci kardeşinki biraz daha uzağa ve en gencinki bir çalılığın dibine... Sabah olduğunda küçük olan kendisini okun saplandığı yerde bulmuş. Bütün oklar sonunda bulunmuş ve okunu en uzağa atanın en genç kardeş olduğu anlaşılınca, uygun şölen ve tören ile tahta geçmiştir...

Hak ve özgürlüklere saygı

Hak ve özgürlüklere saygı değerini konu almış iki masalda hem bir kişinin boş bulunarak bir kimseye ait bir malı kullanması ve sonunda o malın sahibine giderek onun malını kullandığını söylemesi yani onun hakkı olan bir şeye saygı göstermesi hem de okumak istemeyen bir kişinin meslek sahibi olmaya karar vermesi ve bu mesleği de kendisinin seçeceğini annesine söylemesi karşısında annenin onun bu fikrine saygı göstermesini konu almaktadır. “Büyücü ve Çırağı” adlı masalda hayatındaki tek varlığı olan oğlunu okutmak isteyen bir annenin, oğlunun okumak istememesi ve kendi seçeceği bir mesleğe yönelmeyi istemesine annesinin saygı göstermesini konu edinmektedir.

Zamanın birinde, hayatındaki tek varlığı, biricik oğlu olan bir kadın yaşamış. Oğlunu hangi okula yollarsa yollasın; çocuk öyle veya böyle, hep okuldan kaçır, haylazlık peşinde koşarmış. Şaşkına dönen kadın bakmış ki zorla güzellik olmuyor, “Seni nereye göndereyim?” diye sormuş bir gün oğluna. Oğlan ise; “Beni gönderme bir yere ana, bir meslek sahibi olmak istiyorum, eğer işimi de beğenirsem söz, kaçmam” diye cevap vermiş. Kadın bu cevabın üzerine oğlunu da yanına alarak pazara gitmiş ve bir sürü adamı farklı işler yaparken seyrettirmiş çocuğa, izledikleri arasında bir de büyücü varmış. Oğlan büyücüden çok etkilenmiş ve annesinden kendisini ona çırak olarak vermesini istemiş... Delikanlı bu sayede, hayatının geri kalanında bir daha yokluk görmeden annesine bakabilmiş ve böylece herkes sonsuza dek mutlu mesut yaşamış.

Barış

Barış değerini konu almış “Kamer Tay” adlı masalda bir takım sebeplerden dolayı dev ile evlenmek zorunda kalan bir prensesin, devin elinden kurtulup bir şehzade ile evlenip iki çocuğunun olması ve şehzadenin savaşa katılması ve uzun yıllar gelmeyişi bu arada şehzade ile prenses arasındaki mektuplaşmaları sağlayan elçinin yolunun dev tarafından kesilip mektupların içeriğinin değiştirilmesi ve hem şehzadenin hem de prensesin birbirlerini yanlış anlamaları ve evliliklerinin bozulması ancak en sonunda birbirlerini yanlış anladıklarının ortaya çıkmasıyla mutlu mesut evliliklerinin devam etmesi konu alınmaktadır.

....Şehzade bir sevinç narasıyla ayağa fırlamış, çocuklarına sarılıp öpmeye başlamış. O anda karısı içeri girince karısından, yaşattığı acı için af dilemiş. Birbirlerine ayrı kaldıkları zamanda başlarına gelenleri anlatmışlar... Böylece prenses ve çocukları, şehzadeye kendi krallığına dönerken eşlik etmek için hazırlanmışlar...

TARTIŞMA ve SONUÇLAR

Ignác Kúnos tarafından ele alınan 44 Türk Peri Masalı adlı eserde, sosyal bilgiler 6 ve 7. sınıf öğretim programındaki doğrudan kazandırılması hedeflenen değerlere (dürüstlük, yardımseverlik, sorumluluk, farklılıklara saygı, çalışkanlık, hak ve özgürlüklere saygı, adil olma ve barış) rastlanılmıştır. İlgili programda doğrudan verilmesi planlanan bilimsellik, doğal çevreye duyarlılık, kültürel mirasa duyarlılık, vatanseverlik ve estetik değerlerine ise masal kitabında rastlanılmamıştır. Bu bulgu Küçük, Gedik ve Akkuş (2014) tarafından ortaya konan çalışmanın bulgularıyla büyük oranda benzerlik göstermektedir. Araştırmacıların birden fazla masal kitabını 6. sınıf sosyal bilgiler değerleri açısından incelediği çalışmada “yardımseverlik”, “çalışkanlık”, “sorumluluk” değerlerinin yoğun bir şekilde

işlendiği saptanmıştır. Ancak “bilimsellik”, “hak ve özgürlüklere saygı”, “kültürel mirasa duyarlılık” değerlerine ise daha az rastlanıldığı görülmüştür. Öte yandan Küçük, Gedik ve Akkuş'un (2014) yaptığı çalışmada, Türk edebiyatı eserlerinde “doğal çevreye duyarlılık”, Dünya edebiyatı eserlerinde ise “bilimsellik, doğal çevreye duyarlılık, kültürel mirasa duyarlılık” değerlerine ilişkin herhangi bir bulguya rastlanılmaması durumu, bu çalışmanın bulgularıyla bire bir örtüşmektedir. Bütün bu sonuçlardan yola çıkarak hem Türk edebiyatı hem de Dünya edebiyatında yer alan masalların birçoğunda bilimselliğin, doğal çevreye duyarlılığın, kültürel mirasa duyarlılığın işlenmediği sonucuna varılabilir.

Öte yandan 44 Türk Peri Masalı adlı eserde en fazla rastlanan değer yardımseverliktir. Bu değeri dürüstlük, sorumluluk, çalışkanlık, farklılıklara saygı, adil olma, hak ve özgürlüklere saygı ve barış değerleri takip etmektedir. Bu bağlamda bahsi geçen değerleri içerisinde barındıran eserin, sosyal bilgiler derslerinde öğrencilere kazandırılmak istenen değerlerin öğretiminde kullanılabilirliğini belirtmek yanlış olmaz. Çünkü Akkaya'nın (2014) da belirttiği gibi çeşitli toplumsal öğelerle masalarda karşılaşan, onların farkına varan çocuk, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygılı olmanın, insanlar arasında yardımseverliğin, toplumda adil olmanın, farklılıklara saygı göstermenin, barışın önemini sezerek, topluma ve insana karşı duyarlı yaklaşma eğilimine girecek, sorumluluk almaya daha istekli olacaktır. Bu bağlamda dikkat edilmesi gereken nokta, ortaokul çağındaki çocukların masal kahramanlarını örnek alma, onlar gibi davranma isteklerinin ortaya çıkabileceği durumudur. Çünkü öğrencilere değerler eğitimi yapılırken kullanılacak masallar ve onların içerikleri öğrencileri farkında olmadan istenmedik davranışlara sürükleyebilir. Örneğin 44 Türk Peri Masalı adlı eserde yer alan birçok masalda (rengârenk, astroloji, üzgün prenses, kara ejderha ve kızıl ejderha, küçük sümbül kamelyası, yılan peri ve sihirli ayna, ejderha prens ve üvey anne, büyüdü nar dalı ile prenses güzel, azap kuşu, kamer tay, kırk prens ve yedi başlı ejderha) kahramanların sigara ve nargile gibi tütün mamullerini içmesini konu almaktadır. Bu durum masal kahramanlarının dürüst, yardımsever, sorumluluk sahibi vb. gibi insan olmalarının yanında sigara içme vb. davranışlarını da istendik bir davranış gibi görülmesini de sağlayabilir. Bu yüzden sosyal bilgiler derslerinde masalları kullanmak isteyen eğitimcilerin, masal seçiminde özenli davranarak, masallardaki istenmeyen yerleri sansürlemeleri gerekmektedir. Bu bakış açısı Akkaya'nın (2014) yaptığı çalışma ile desteklenmektedir. Onun yaptığı çalışmada incelenen Keloğlan masallarının bazılarında sadece çocuklara yönelik değil, yetişkinlerin de tüylerini ürperten şiddet öğelerinin yer aldığını dile getirilmekte ve bu masalların Keloğlanla ilgili olumsuz algılanabilecek özellikleri barındırabileceğinden dolayı öğretmen rehberliğinde ayrıntılandırılarak doğru okunması gerektiği dile getirilmektedir.

İncelenen eser içerisinde barındırdığı değerler bakımından zengin olması nedeniyle gerek ders işleniş esnasında gerekse ders dışı etkinliklerde, eserdeki masallar sosyal bilgiler derslerinde kazandırılmak istenen değerlere uygun olarak ders kitabındaki metinlere çeşitlilik getirmesi amacıyla ve masallardaki kahramanların özellikleri örtük program yoluyla değer eğitimi için kaynak olarak kullanılabilir.

KAYNAKLAR

- Aça, M., Ekici, M. ve Yılmaz, A. M. (2015). Anonim halk edebiyatı. M. Ö. Oğuz (Ed.), *Türk halk edebiyatı el kitabı* (12. Baskı), Ankara: Grafiker. ss.133-238.
- Akbaba, B., Kılcan, B. ve Çepni, O. (2013). The effect of 2011 Van earthquake on 8th grade students' value rankings. *Mevlana International Journal of Education (MIJE)* Vol. 3(4), pp. 75-85.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II.kademedeki gerçekleştirme derecesinin değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akbaş, O. (2005). *Değer öğretiminde yeni yaklaşımlar*. İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve klavuzu (6-7. Sınıflar), Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(10), 9-27.
- Akkaya, N. (2014). Keloğlan masallarında yer alan değerlerin incelenmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 2/1: 312-324. Doi Number: <http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.170>
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde “yardımseverlik” değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Aladağ, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Altan, M. Z. (2011). Çoklu zekâ kuramı ve değerler eğitimi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 53-57.
- Arweck, E. & Nesbitt, E. (2004). Values education: The development and classroom use of an educational programme, *British Educational Research Journal*, 30(2), 245-261.

- Boratav, P. N. (2015). *100 soruda Türk halk edebiyatı*, (3.Baskı). Ankara: BilgeSu.
- Çekin, A. (2012). Değer açısından ilköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi kazanımları: Bir içerik analizi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 12(2), 105-119.
- Çifçi, T. (2016). *Coğrafya'da değer eğitimi*, Ankara: Pegem.
- Çifçi, T. ve Eser-Ünalı, Ü. (2014). Coğrafya öğretmenlerinin değer eğitiminin mevcut durumu ile ilgili görüş ve düşünceleri, *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 6(2), 81-99.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Ersoy, A. (2010). İlköğretimde değer kazanımlarının incelenmesinde karikatür kullanımı: Dayanışma değeri örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 79-104.
- Hökelekli, H. ve Gündüz, T. (2007). Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğitimleri. İçinde, R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Ş. Arslan ve M. Zengin (Ed.), *Değerler ve eğitimi uluslararası sempozyumu*. İstanbul: DEM. ss. 371-396.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (21. Baskı). Ankara: Nobel.
- Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 463-475.
- Kaymakçı, S. (2013). Sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebi türlerin kullanım durumu. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 230-255.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kılcan, B. ve Akbaba, B. (2013). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan kültürel mirasa duyarlılık değerine ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi. *Journal of World of Turks*, 5(3), 113-137.
- Kılcan, B. ve Akbaba, B. (2014). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan estetik değerine ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi, *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10(4), 1047-1076. [Online]: <http://eku.comu.edu.tr/>
- Kunduroğlu, T. (2010). *4. sınıf fen ve teknoloji dersi öğretim programıyla bütünleştirilmiş "değerler eğitimi" programının etkililiğinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kúnos, I. (2016). 44 Türk peri masalı (Çev. İ. K. Yalçındağ), İstanbul: Tefrika.
- Küçük, B., Gedik, F.ve Akkuş, Z. (2014). Masal kitaplarının 6. sınıf sosyal bilgiler değerleri perspektifinden analizi, *Turkish Studies*, 9(2), 1071-1087.
- Merriam, S. B. (2013). Araştırmanın desenlenmesi ve örneklem seçimi (Çev. S.Turan ve D.Yılmaz), S. Turan (Çev. Ed.), *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*, Ankara. Nobel. ss.55-82.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2005). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünler ve yazılı materyaller*. (3. Baskı). Ankara: Pegem.
- Saygılı, G. (2015). Değerin tanımı, özellikleri ve sınıflandırılması. M. Gündüz (Ed.), *Değerler eğitimi*. Ankara: Maya. ss. 1-18.
- Sever, E., Memiş, A. ve Sever, S. (2015). Pertev Naili Boratav'ın zaman zaman içinde masal kitabının değerler açısından incelenmesi, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (21-23 Mayıs 2015) Özel Sayısı*, 246-263. Doi: 10.14686/BUEFAD.2015USOSozelsayı13214.
- Sönmez, Ö. F. (2014). Atasözlerinin sosyal bilgiler programındaki değerler açısından incelenmesi, *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 6(2), 101-115.
- Tahiroğlu, M. ve Çetin, T. (2015). Değerler öğretiminde kullanılan yöntemler. M. Gündüz (Ed.), *Değerler eğitimi*. Ankara: Maya. ss. 19-48.
- Tahiroğlu, M., Kayabaşı, O. A. ve Kayabaşı, R. G. (2013). Türk halk masallarının öğrencilerin insani değerlere yönelik tutumlarına etkisi, *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi* 6(4), 477-495. DOI number: <http://dx.doi.org/10.5578/keg.5519>
- Tahiroğlu, M., Yıldırım, T. ve Çetin, T. (2010). Değer eğitimi yöntemlerine uygun geliştirilen çevre eğitimi etkinliğinin, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin çevreye ilişkin tutumlarına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:30, 231-248.
- Tokcan, H. (2016). Sosyal bilgiler ve edebiyat. H. Tokcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri*. Ankara: Pegem. ss.1-24.
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Tozlu, N. ve Topsakal, C. (2007). Avrupa birliğine uyum çerçevesinde değerler eğitimi. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Ş. Arslan ve M. Zengin (Ed.), *Değerler ve eğitimi uluslararası sempozyumu*. İstanbul: DEM. ss. 177-202.
- Ulusoy, K. (2007). *Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ülken, H. Z. (1969). *Sosyoloji sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

- Veugelers, W. (2000). Different ways of teaching values, *Educational Review*. 52(1), 37-46.
- Yalar, T. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler programında değerler eğitiminin mevcut durumunun belirlenmesi ve öğretmenlere yönelik bir program modülü geliştirme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi eğitimde yeni ufuklar*, (Göz. Geç. 2.Baskı). Ankara: Akçağ.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499 - 532.
- Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-84.
- Yeşiltaş, E. (2016). Masallar ile sosyal bilgiler öğretimi. H. Tokcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri*. Ankara: Pegem. ss.237-259.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, K. (2009). Values education experiences of Turkish class teachers: A phenomenological approach. *Eurasian Journal Of Educational Research*, 35, 165-184.
- Yıldız, M. ve Çalışkan, H. (2007). Tarihi bir olayın sosyal bilgiler dersinde değer öğretiminde kullanılmasına yönelik örnek bir uygulama. *Kök Araştırmalar*, 9(2), 119-128.
- Yiğittir, S. ve Keleş, H. (2011). Sosyal bilgiler dersinde değer eğitimine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri, *Milli Eğitim*, Sayı: 189, 144-154.
- Yiğittir, S. ve Öcal, A. (2010). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin değer yönelimleri, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 407-416.
- Yiğittir, S. ve Öcal, A. (2011). Lise tarih öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi konusundaki görüşleri, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13(20), 117-124.
- Ziebertz, H. G. (2007). Çokkültürlü bir toplumda değerler eğitimi modelleri. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Ş. Arslan ve M. Zengin (Ed.), *Değerler ve eğitimi uluslararası sempozyumu*. İstanbul: DEM. ss. 445-466.